

**Minnesamling i Stortinget mandag den 1. august
2011 kl. 12**

President: Dag Terje Andersen

Hans Majestet Kong Harald og Hans Kongelige Høyhet
Kronprins Haakon var til stede.

PROGRAM

Stortingets president Dag Terje Andersen taler
Statsminister Jens Stoltenberg taler

Ole Bull: En mors bønn
Ennio Morricone: Gabriels obo
Arve Tellefsen, fiolin

Stortingets president minnes de omkomne under
terrorhandlingene i Oslo og på Utøya

Ole Bull: Melankoli og Seterjentens søndag
Arve Tellefsen, fiolin

Najonalsangen

Stortingspresident Dag Terje Andersen [12:00:00]:
Deres Majestet, Deres Kongelige Høyhet, kjære forsamling.

Vi vil for alltid minnes 22. juli 2011 som en mørk dag i norsk historie. Vårt land ble rammet av terror. 77 mennesker ble drept. Mange ble kritisk eller alvorlig skadet, og vitnesbyrdene fra de overlevende er hjerteskjærende.

Det vi har opplevd sammen, er fremdeles ikke til å fatte.

Det var et angrep mot vårt folkestyre, mot våre verdier og mot vårt fellesskap. En hel nasjon føler smerte og savn. Verden rundt oss omslutter de sørgende.

Også noen av Stortingets representanter var på Utøya. Og noen er nære pårørende.

På vegne av et samlet storting vil jeg uttrykke vår dybeste medfølelse med alle som er rammet av tragedien i regjeringskvartalet og på Utøya.

Uten den heltemodige innsatsen fra dem som var på plass, både i Oslo og på Utøya, kunne terroren hatt enda flere ofre.

På vegne av Stortinget vil jeg rette en stor takk til politi, helsepersonell, brannvesen, frivillige organisasjoner, kommuner og enkeltpersoner. Jeg vil takke naboer og folk på campingplassen i Utvika, som uten tanke for egen sikkerhet gikk i båtene og brakte ungdom fra Utøya i trygghet. AUF-ungdommer viste selv heltemot og berget sine kamerater.

Dere stilte opp da det gjaldt som mest. Dere reddet mange liv.

Takk til hver og en av heltene.

Jeg vil overbringe folkets varme takk til Kongen og Dronningen og til Kronprinsen og Kronprinsessen.

Dere har vært sammen med oss i sorgen. Når vi har manglet ord, har dere formulert våre tanker og følelser.

Jeg vet jeg har et samlet storting og hele folket bak meg når jeg takker statsministeren spesielt og hele hans regjering for måten de har ledet nasjonen på gjennom den mest kritiske situasjonen vi har opplevd i fredstid. Regjeringskvartalet er knust, men landets styre er ikke knekt.

Jeg vil også uttrykke takknemlighet for det tverrpolitiske samholdet vi har sett fra alle partienes ledere. Regjeringen og AUF var terrorens mål. Samtlige demokratiske partier føler seg rammet.

Noe av det som har vakt internasjonal oppmerksomhet, er fraværet av hevntanker i det norske folk. Da vi ble satt på prøve, viste vi gjennom handling hvilken nasjon vi ønsker å være.

Hele det norske folk har mobilisert og står sammen på tvers av generasjoner, politisk ståsted og religion.

I dagene etter katastrofen har hundretusener vært ute i gatene. Et mektig lys- og blomsterhav bølger over landet – et rungende ja til samhold og solidaritet med dem som er rammet, og et rungende nei til vold og terror. Ingen bør undervurdere kraften og viljen som ligger bak de markeringene.

Jeg føler stor ydmykhet overfor det folket som har valgt oss. Det er et privilegium å lede et folk som sammen velger rett kurs.

Nettopp derfor skal vi, selv når nasjonen har lidd store menneskelige tap, holde fast ved de demokratiske prinsippene vårt samfunn bygger på.

Det er naturlig å føle raseri over ugjerningene. Men også når det koster, skal vårt svar være tuftet på rettsstatens grunn. Vi må snu sinne til styrke.

Den franske 1700-tallsfilosofen Voltaire sa følgende til en meningsmotstander: Jeg er uenig i Deres meninger, men jeg vil inntil det siste forsvare Deres rett til å hevde dem.

Det skal være rom for sterke og annerledes meninger – også opprørende meninger. Ytterliggående synspunkter må konfronteres og bekjempes med motargumenter, ikke med sensur.

Men det er også en samfunnsoppgave å motvirke at ekstreme ytringer fører til handlinger som krenker eller skader andre mennesker. Slike handlinger skal forfølges etter rettsstatens prinsipper.

Når vi møter hat mot dem som er annerledes, skal vårt svar være å dyrke mangfoldet. Vi behøver ikke være redd for dem som tror på noe annet enn oss selv, men for dem som hater annerledes tenkende.

Vi er med rette stolte av vårt åpne og trygge samfunn der det er normalt for folk å treffe politikere ansikt til ansikt på gater og torg i hverdagen. Terror må ikke føre til større avstand mellom velgere og valgte. Den direkte kontakten mellom folket og folkevalgte er grunnleggende for vårt representative demokrati. Slik vil vi fortsatt ha det. Slik skal vi fortsatt ha det. Folket skal styres av folkets tjenere.

Et sterkt inntrykk fra de siste dagene er budskapet fra de unge overlevende, budskapet om at terroren ikke må føre til hat, men til mer kjærlighet, ikke til redsel, men til engasjement, ikke til frykt, men til deltakelse.

Vi er mange som har gjort ungdommens ord til våre. Nå må vi sammen ta ansvar for å gjøre ord til handling. Mye har allerede skjedd. Folk har strømmet ut i gatene, gått i tog, lagt ned blomster, lys og barnetegninger. Prest og imam har stått side ved side.

Alle partienes ungdomsorganisasjoner opplever at mange vil melde seg inn og delta.

Demokratiet har vist seg sterkt og beslutsomt når det gjaldt som mest. Valg er demokratiets viktigste handling. Uansett hva folk vil stemme, er det viktig at de *vil* stemme, også ved høstens valg.

Å bygge demokrati er å bygge fellesskap. Det er en oppgave for oss alle, ved å stille opp for ungenes fotballag, ved å delta på dugnaden i borettslaget, ved å bry oss om dem som har det tungt, og ved å møte andre mennesker med åpenhet og respekt. Vi kan lytte til dem som er annerledes i stedet for å stigmatisere dem. Og vi kan tenke gjennom hvordan vi som enkeltmennesker kan bidra til økt forståelse og respekt for hverandre.

Positive endringer er vanskelig å få til, særlig hvis vi mener at det bare er de *andre* som skal endre seg. Kanskje burde vi ved denne anledningen starte med å sette av litt tid til å tenke gjennom om det er noe *jeg* bør endre for å bidra til mer forståelse mellom folk.

Kanskje burde også vi som er politisk tillitsvalgte, gå i oss selv og tenke gjennom vår egen rolle. Demokrati forutsetter meningsbrytning og frisk debatt. Vi trenger skarpe meninger. Men er det noen ganger vi misforstår vår motpart mot bedre vitende? Er det noen ganger vi tolker ham i verste mening, eller lar vi oss friste til å kommentere uten å sjekke hva hun eller han faktisk har sagt?

Kanskje vi burde tenke gjennom hvilke ord vi bruker. Passer vi alltid på å uttale oss sånn at alle føler seg inkludert i samfunnet, at alle føler seg som en del av det store vi?

Haldis Moren Vesaas sa i 1945, og vi sier det i dag:

«Det heiter ikkje: *eg* – no lenger.

Heretter heiter det: *vi*.»

Deres Majestet, Deres Kongelige Høyhet, kjære alle sammen.

Vi har tunge dager bak oss. Det ligger mange tunge dager foran oss. Vi må fortsette å vise omsorg for de pårørende i måneder, i år framover. Vi skal fortsette å utvikle demokratiet.

Det norske folk har besvart iskalde handlinger med hjertevarme holdninger.

En setning har etset seg inn i vår nasjonale bevissthet. På sin ferd kloden rundt har den vist verden det beste i vår ungdom. La oss sammen forplikte oss til å leve opp til budskapet fra AUF-jenta Helle Gannestad: Om én mann kan

skape så mye hat, tenk hvor mye kjærlighet vi kan skape sammen.

Statsminister Jens Stoltenberg [12:03:01]: Deres Majestet, Deres Kongelige høyhet, president.

Det norske folk ble satt på en ugjenkallelig prøve den 22. juli. Kartet ble sprengt, kompasset skutt i filler. Hver og en måtte velge sin sti i et landskap preget av sjokk, frykt og fortvilelse.

Det kunne endt galt. Vi kunne gått vill. Men det norske folk fant fram. Ut av mørket og uvissheten vendte vi hjem til Norge igjen.

Det vil jeg takke for i dag.

Vi er fortsatt et land i sorg. Nå begraver vi våre døde fra regjeringskvartalet og Utøya.

Foreldre våker ved sykesengene. Mange gråter. Hjerter blør.

Fortsatt skal vi trøste dem som trenger å sørge, gi omsorg til dem som sliter, ære de døde.

Men i tillegg er det tid for å si takk.

Jeg vil takke Hans Majestet Kongen, Hans Kongelige Høyhet Kronprinsen og hele den kongelige familie for varm deltakelse og nærvær.

Jeg takker Stortinget for evne og vilje til å stå samlet da nasjonen trengte enhet.

Det er mange flere som fortjener takk: Politiet, Brann- og redningsetaten, helsepersonell, Forsvaret, Sivilforsvaret, Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn, frivillige organisasjoner, frivillige som gjorde en uvurderlig innsats i regjeringskvartalet og ved Utøya, ansatte i berørte departementer, personellet på Sundvolden Hotel og alle dem som resolutt handlet fra strendene ved Tyrifjorden.

Mange satte egne liv i fare.

Søndag 21. august vil vi hylle deres mot under en nasjonal minnemarkering for dem som er rammet, og alle som hjalp til.

Jeg vil også takke for omtanke og kondolanser fra en hel verden – for brev, blomster, støtte på Facebook og andre sosiale medier. Vi har som nasjon fått føle at vi ikke er alene. Det gir styrke.

Den varmeste takken går til det norske folk – som tok ansvar da det ble krevet, som beholdt verdigheten, som valgte demokratiet.

Og størst blant folket er de unge.

AUF ble skutt på. Men en hel generasjon reiste seg i tårevåt protest. 22. juli-generasjonen er våre helter og vårt håp. De gjør at vi kan rette blikket framover med fornyet tro på våre grunnleggende verdier og med håp om at spiren til mer anstendig dialog og mer toleranse slår rot.

Mange av oss bruker sørgetiden til å stoppe opp og tenke over egne holdninger – til å reflektere over hva vi har tenkt, sagt og skrevet.

Med 22. juli som ballast kan det opplagt være noe vi skulle ønske vi hadde formulert annerledes, noe vi i framtiden vil uttrykke med større følsomhet.

Det er lov.

Jeg vil fra denne talerstolen be om at vi ikke starter en heksejakt på ytringer. Samholdet vi har vist i disse uvir-

kelige dagene, kaller på fortsatt raushet. Vi har alle noe å lære av tragedien. Vi kan alle ha behov for å si: «Jeg tok feil» – og bli respektert for det. Det gjelder i hverdagspraten og i samtalene i det offentlige rom. Det gjelder for politikere, for redaktører, i kantina og på nettet. Det gjelder oss alle.

Vårt løfte er at vi tar med oss ånden fra 22. juli når den politiske arbeidsdagen starter opp igjen. Vi skal opptre med samme klokskap og respekt som det norske folk. Med det frie ord som våpen og i denne sals ånd skal vi sammen la menneskeverd og trygghet vinne over frykt og hat.

Det skylder vi det norske folk.

Arve Tellefsen framførte «En mors bønn» av Ole Bull og «Gabriels obo» av Ennio Morricone.

Stortingspresident Dag Terje Andersen [12:22:28]: Deres Majestet, Deres Kongelige Høyhet, ærede medrepresentanter.

77 personer mistet livet i terrorhandlingene i Oslo og på Utøya. De omkomne er:

1. Gunnar Linaker, 23 år, Bardu
2. Tove Åshill Knutsen, 56 år, Oslo
3. Hanna M. Orvik Endresen, 61 år, Oslo
4. Kai Hauge, 32 år, Oslo
5. Sharidyn Svebakk-Bøhn, 14 år, Drammen
6. Silje Merete Fjellbu, 17 år, Tinn
7. Hanne A. Balch Fjalestad, 43 år, Lunner
8. Bano Abobakar Rashid, 18 år, Nesodden
9. Syvert Knudsen, 17 år, Lyngdal
10. Diderik Aamodt Olsen, 19 år, Nesodden
11. Simon Sæbø, 18 år, Salangen
12. Synne Røyneland, 18 år, Oslo
13. Anne Lise Holter, 51 år, Våler i Østfold
14. Trond Berntsen, 51 år, Øvre Eiker
15. Birgitte Smetbak, 15 år, Nøtterøy
16. Margrethe Bøyum Kløven, 16 år, Bærum
17. Even Flugstad Malmedal, 18 år, Gjøvik
18. Tamta Lipartelliani, 23 år, Georgia
19. Kevin Daae Berland, 15 år, Askøy
20. Silje Stammeshagen, 18 år, Askøy
21. Hanne Kristine Fridtun, 19 år, Stryn
22. Kjersti Berg Sand, 26 år, Nord-Odal
23. Håkon Ødegaard, 17 år, Trondheim
24. Sondre Furseth Dale, 17 år, Haugesund
25. Henrik André Pedersen, 27 år, Porsanger
26. Eivind Hovden, 15 år, Tokke
27. Rolf Christopher Johansen Perreau, 25 år, Trondheim
28. Sverre Flåte Bjørkavåg, 28 år, Sula
29. Eva Kathinka Lütken, 17 år, Sarpsborg
30. Ismail Haji Ahmed, 19 år, Hamar
31. Maria Maagerø Johannesen, 17 år, Nøtterøy
32. Modupe Ellen Awoyemi, 15 år, Drammen
33. Lene Maria Bergum, 19 år, Namsos
34. Guro Vartdal Håvoll, 18 år, Ørsta
35. Marianne Sandvik, 16 år, Stavanger
36. Andreas Dalby Grønnesby, 17 år, Stange

37. Sondre Kjøren, 17 år, Orkdal
38. Bendik Rosnæs Ellingsen, 18 år, Rygge
39. Gizem Dogan, 17 år, Trondheim
40. Snorre Haller, 30 år, Trondheim
41. Johannes Buø, 14 år, Mandal
42. Karar Mustafa Qasim, 19 år, Vestby
43. Andreas Edvardsen, 18 år, Sarpsborg
44. Ronja Søttar Johansen, 17 år, Vefsn
45. Emil Okkenhaug, 15 år, Levanger
46. Åsta Sofie Helland Dahl, 16 år, Sortland
47. Monica Iselin Didriksen, 18 år, Sund
48. Rune Havdal, 43 år, Øvre Eiker
49. Tore Eikeland, 21 år, Bergen
50. Espen Jørgensen, 17 år, Bodø
51. Karin Elena Holst, 15 år, Rana
52. Aleksander Aas Eriksen, 16 år, Meråker
53. Victoria Stenberg, 17 år, Nes i Akershus
54. Ruth Benedichte Vatndal Nilsen, 15 år, Tønsberg
55. Isabel Victoria Green Sogn, 17 år, Oslo
56. Ida Beathe Rogne, 17 år, Østre Toten
57. Elisabeth Trønnes Lie, 16 år, Halden
58. Monica Elisabeth Bøsei, 45 år, Hole
59. Håvard Vederhus, 21 år, Oslo
60. Carina Borgund, 18 år, Oslo
61. Ingrid Berg Heggelund, 18 år, Ås
62. Tarald Kuven Mjelde, 18 år, Osterøy
63. Porntip Ardam, 21 år, Oslo
64. Andrine Bakkene Espeland, 16 år, Fredrikstad
65. Torjus Jakobsen Blattmann, 17 år, Kristiansand
66. Jamil Rafal Mohamad Jamil, 20 år, Eigersund
67. Tina Sukuvara, 18 år, Vadsø
68. Fredrik Lund Schjetne, 18 år, Eidsvoll
69. Steinar Jessen, 16 år, Alta
70. Lejla Selaci, 17 år, Fredrikstad
71. Henrik Rasmussen, 18 år, Hadsel
72. Thomas Margido Antonsen, 16 år, Oslo
73. Mona Abdinur, 18 år, Oslo
74. Anders Kristiansen, 18 år, Bardu
75. Jon Vegard Lervåg, 32 år, Oslo
76. Ida Marie Hill, 34 år, Oslo
77. Hanne Ekroll Løvlie, 30 år, Oslo

Jeg lyser fred over de dodes minne og ber om ett minutt stillhet.

Representantene påhørte stående presidentens opplesning av navnene på de omkomne.

Stortingspresident Dag Terje Andersen [12:32:46]: Takk.

Arve Tellefsen framførte «Melankoli» og «Seterjentens søndag» av Ole Bull.

Forsamlingen sang deretter første vers av nasjonalsangen, «Ja, vi elsker».